

ÜSKÜDAR'DA KÜTÜPHANE MİMARİSİ*

H.Sibel ÜNALAN**

ÖZET

Üsküdar'da gerek bir yapıya bitişik gerekse herhangi bir yapıyla organik bağı olmadan bağımsız olarak inşa edilmiş beş kütüphane mevcuttur. Bunlar, Ahmediye Kütüphanesi (H.1134 / M.1721-1722), Mirzazade Mehmet Efendi Kütüphanesi (H.1147 / M.1734-1735), Hacı Selim Ağa Kütüphanesi (H.1196 / M.1782), Pertev Paşa (Mehmet Sait) Kütüphanesi (H.1252 / M.1836) ve Aziz Mahmut Hüdayi (Lütfi Bey) Kütüphanesi (H.1317 / M.1899-1900)'dir. Ahmediye Kütüphanesi bir yapıya bitişik olarak diğer dört kütüphane ise bağımsız olarak inşa edilmiştir. Hacı Selim Ağa Kütüphanesi okuma salonu ve kitap deposu olmak üzere iki mekana sahip bir yapıdır. Diğer dört kütüphanede okuma salonu ve kitap deposu tek mekanda toplanmıştır. Mirzazade Mehmet Efendi Kütüphanesi günümüzde mevcut değildir, sadece duvar kalıntıları vardır. Üsküdar kütüphaneleri, kütüphane mimarisinin karakteristik özelliklerini taşımalarının yanı sıra inşa edildikleri dönemin mimari özelliklerini de yansıtmaları bakımından önemli ve korunması gereken örneklerdir.

Anahtar Kelimeler: Kütüphane, Mimari, Kitap, Üsküdar, İstanbul

ABSTRACT

There are five libraries in Uskudar. They are either attached to another structure or built as an individual building. The libraries' names are Ahmediye Library (1134/1721-1722), Mirzazade Mehmet Efendi Library (1147/1734-1735), Hacı Selim Aga Library (1196/1782), Pertev Pasa (Mehmet Sait) Library (1252/1836) and Aziz Mahmut Hudayi (Lutfi Bey) Library (1317/1899-1900). Ahmediye Library is attached to another structure, in contrast the other libraries are stand alone structures. Hacı Selim Aga Library has separate rooms to act as Reading Room and the Book Depot however the Reading Room and The Book Depot are combined as one room in the other four libraries. Mirzazade Mehmet Efendi Library doesn't exist anymore but there are some remains of its wall. Libraries of Uskudar are the characteristics of library architecture and reflect the architecture of the period. They should be protected as important because of their features.

Keywords: Library, Architecture, Book, Üsküdar, İstanbul

---

* Bu çalışma *VI. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu (6-9 Kasım 2008)*'nda bildiri olarak sunulmuştur. Sempozyumun bildiriler kitabında, plan çizimleri ve kitabe metinleri eksik olarak basıldığından bu eksikler eklenmiş ve çalışma geliştirilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü
09010 Aytepe / AYDIN, sunalan@adu.edu.tr

Kültür ve eğitim yapısı olan kütüphanelerin Anadolu'da mimari bir kimlik ortaya koymaya başladığı dönem XVI. yüzyıla denk gelmektedir. İstanbul'da ise XVII. yüzyıl ortalarında karşımıza çıkmaktadır¹. Anadolu'da erken dönemlerde, el yazmalarının değerli ve az sayıda olmasından dolayı geniş kapsamlı kütüphanelere ihtiyaç duyulmamıştır. Bu nedenle cami, medrese, tekke vb. bir yapının bir bölümü, bir odası veya bir kitaplık dolabı kütüphaneyi temsil etmiştir. Matbaanın kurulması ile birlikte basma eserlerin çoğalması ve kitap talebinin artmasıyla bu mekanlar ihtiyaca cevap veremez duruma gelmiş, gerek bir yapıya bitişik gerekse bağımsız olarak çok sayıda kütüphane inşa edilmiştir. Vakıf yoluyla Anadolu'nun pek çok merkezinde ve özellikle de İstanbul'da yoğun olarak inşa edildiği bilinen kütüphaneler, zaman içinde ya amaçları dışında kullanılmış ya da yavaş yavaş yok olmaya başlamışlardır. Bu çalışmamızla, Üsküdar'da, kütüphane işleviyle hizmet etmek üzere tasarlanarak inşa edilmiş olan beş kütüphane yapısını, mimari ve plan özellikleri bakımından çizim ve fotoğraflar eşliğinde tanıtarak bu kütüphanelerin Anadolu'daki kütüphane mimarisi içindeki yerini belirlemeyi ve bir değerlendirme yapabilmeyi amaçlamaktayız.

Üsküdar'da gerek bir yapıya bitişik gerekse herhangi bir yapıyla organik bağı olmadan bağımsız olarak inşa edilmiş toplam beş kütüphane mevcuttur. Bunlar, *Ahmediye Kütüphanesi*, *Mirzazade Mehmet Efendi Kütüphanesi*, *Hacı Selim Ağa*

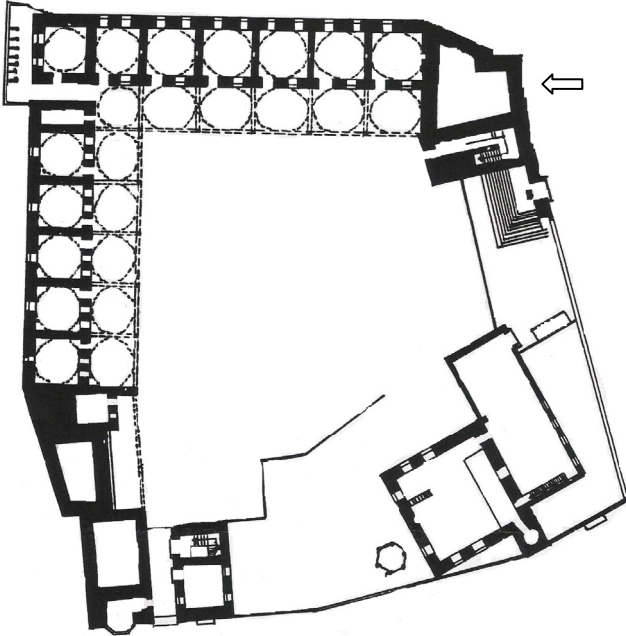
¹ Kütüphaneler konusunda yapılan çalışmalar genellikle kütüphanecilik açısından ele alınmış olmakla birlikte Mimarlık ve Sanat Tarihi açısından yapılan çalışmalar da mevcuttur. Anadolu'daki kütüphanelerin mimari ve Sanat Tarihi açısından tanıtılarak değerlendirildiği tarafımızdan yapılan ve daha sonra kitap olarak yayımlanan doktora çalışması bu konudaki en kapsamlı çalışmalardan biridir. Bkz. H. S. Çetinkaya, *Anadolu'daki Türk Kütüphaneleri*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir 2006; H. S. Ünalın, *Anadolu'daki Türk Kütüphaneleri*, İstanbul 2012. İstanbul kütüphaneleri ile ilgili olarak gerek makale gerek tez olarak hazırlanmış çok sayıda çalışma dikkatimizi çekmektedir. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz. B. Ünsal, "Türk-Vakfı İstanbul Kütüphanelerinin Mimari Yöntemi", *Vakıflar Dergisi*, S.XVIII, Ankara 1984, s.95-124; A. Yetişkin Kubilay, "18 ve 19. Yüzyıl İstanbul Vakıf Kütüphaneleri Üzerine Tipolojik Bir Değerlendirme", *Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı "Uluslarüstü Bir Miras"*, İstanbul 1999, s.149-153; A. Küçükalka, "İstanbul Vakıf Kütüphaneleri", *3.Vakıf Haftası Armağanı*, İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü, (İstanbul 1985), (s.51-69); Y. Durbalı, *İstanbul Kütüphaneleri ve Sıbyan Mektepleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Mezuniyet Tezi, İstanbul 1963; İ. E. Pınarcıkoğlu, *Murad Molla Kütüphane Kompleksi Restorasyon Projesi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Restorasyon Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995; H. Dölgen, *Kütüphaneler*, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bina Bilgisi Programı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1997; A. Şahin, *İstanbul'daki Osmanlı Dönemi Kütüphane Yapıları Üzerine Bir Araştırma ve Hacı Beşir Ağa Kütüphanesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve-Restorasyon Programı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1997; A. Yetişkin Kubilay, *XVIII. Ve XIX. Yüzyıl İstanbul Kütüphanelerinin Mimarisi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Bilim Dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1998.

Üsküdar'da Kütüphane Mimarisi

Kütüphanesi, Pertev Paşa Kütüphanesi ve Aziz Mahmut Hüdaii (Lütfi Bey) Kütüphanesi'dir².

Ahmediye Kütüphanesi

Ahmediye semti Gündoğumu Caddesi, Efram ve Esvapçı Sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır. Kütüphane; bir cami, bir medrese, bir sebül, iki çeşme, bir türbe ve hazireden meydana gelen Ahmediye Külliyesi'nin bir parçasıdır³. Fevkanı olarak yapılmış olan kütüphane, külliye'nin iki girişinden Esvapçı Sokağı'na açılan ve "Kütüphane Kapısı" olarak da adlandırılan avlu girişinin sağındadır (Şek.1, Res.1). Kütüphane, günümüzde Üsküdar Müftülüğü'ne bağlı Kuran Kursu olarak kullanılmaktadır.

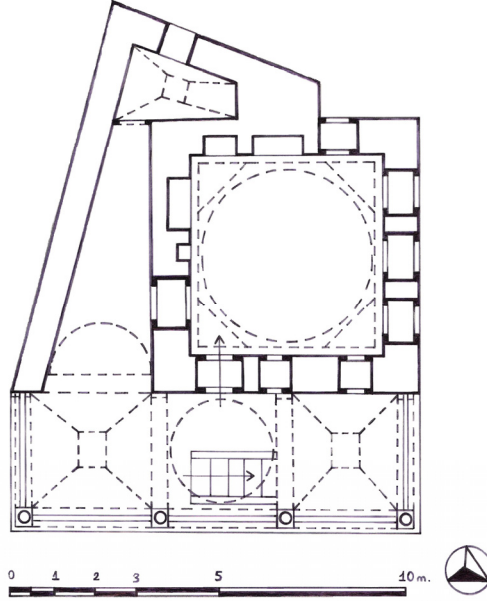
Şek.1- Ahmediye Külliyesi Planı (VGM.'nden).

Kütüphane, eğimli bir arazi üzerine inşa edilmiş olan külliye'nin kuzeybatı köşesinde yer alan tuvaletler ile beşik tonozlu bir koridorun üst katına kurulmuştur. Alt katta sokağa bakan kütüphane cephesinin eğriliği, üstte kademeli bir konsolla dışa doğru

² Yapılar kronolojik olarak tanıtılacak, değerlendirme bölümünde tipolojik olarak sınıflandırılacaktır.

³ Bkz. İ.Aydın Yüksel, "Ahmediye Külliyesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul 1993, s.136-137; G. Erol Canca, "Üsküdar Ahmediye Külliyesi ve Lâle Devri", *VI. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu 6-9 Kasım 2008 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2009, s.191-202.

taşınarak kare bir plan elde edilmiştir (Res.2). Düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş olan kütüphanenin batısındaki çıkıntılı bölüm taş ve tuğla ile örülmüştür (Res.2). Kare planlı üstü bir kubbeyle örtülü kütüphanenin ön kısmında üç birimli bir revak bulunmaktadır. Kütüphanenin güney kesiminde beşik tonozlu bir koridor ve bunun gerisinde aynalı manastır tonozuyla örtülü bir tuvalet yer almaktadır. Revak birimlerinden ortadaki bir kubbeyle, iki yandakiler ise aynalı manastır tonozuyla örtülüdür (Şek.2).

Şek.2- Ahmediye Kütüphanesi Planı (A.Şahin'den işlenerek).

Kare planlı kütüphane mekanının, sekizgen prizma şekilli bir kasnak üzerine oturan kubbesi ile revak birimlerini örten kubbe ve manastır tonozları dıştan kurşunla kaplanmıştır (Res.3). Batı cephesi üzerinde tuvalete açılan kare şekilli bir pencere ile, kütüphaneye açılan altlı üstlü yerleştirilmiş birer pencere bulunmaktadır. Alttaki pencere dikdörtgen şekilli, üstteki ise sivri kemerlidir (Res.2). Kuzey ve batı cepheleri üzerinde de altlı üstlü yerleştirilmiş pencerelerin düzeni aynıdır. Kuzey cephesi üzerinde üçer pencereye yer verilmişken (Res.2), batı cephesi üzerinde ikişer adettir. Alt sıra pencereleri, demir parmaklıklara sahiptir.

Kütüphane, güneyden medrese odalarına bitişiktir (Res.4). Revak kemerlerinin ortasında birer gülbezek yer almaktadır (Res.5). Alt kattaki beşik tonozlu koridora basık kemerli bir giriş ile ulaşılmaktadır (Res.4). Bu koridordan bir merdivenle revakın orta birimine geçilmektedir. Üç birimli revak kemerleri yuvarlaktır. Revak kemerlerini

Üsküdar'da Kütüphane Mimarisi

taşıyan dört sütun, baklava şekilli başlıklara sahiptir. Kemer araları camekanlarla kapatılmıştır.

Kare planlı kütüphane mekanının girişi basık kemerlidir (Res.6). Girişin çerçevesi, kemeri ve söveleri mermerdendir. Söveler üzerinde palmet, rumi ve lotus motiflerinden oluşan bir süsleme ile mukarnas dizisine yer verilmiştir (Res.6). Kütüphanenin üstü bir kubbeyle örtülüdür (Res.7). Duvarlar üzerinde yer alan pencereler içte de aynı düzen ve forma sahiptir (Res.8). Alt sıra pencerelerinin çerçeveleri mermerdendir. Batı duvarı üzerinde, dikdörtgen kesitli bir ocak nişi ile dikdörtgen kesitli bir dolap nişi yer almaktadır (Res.9). Ocağın mermerden yapılmış ön kesiminde, silmelerle oluşturulmuş üç kartuş yer almaktadır. Kenardaki köşeli kartuşların içinde birer gülbezek motifi, kartuşların birleştiği kesimlerde ise palmet, rumi ve lotus motiflerinden oluşan bitkisel bir süsleme görülmektedir (Res.10). Güney duvarı üzerinde dikdörtgen kesitli büyükçe bir dolap nişi ile daha küçük ve üst üste yerleştirilmiş dikdörtgen kesitli üç niş vardır. Duvarın doğu kesiminde yer alan dikdörtgen şekilli pencere dolap şekline dönüştürülmüştür (Res.11). Güney kesimde yer alan üstü beşik tonozla örtülü koridorun dip duvarı üstünde tuvalete girişi sağlayan basık kemerli açıklık bulunmaktadır (Res.12).

Kütüphanenin inşa kitabesi yoktur. Külliye'nin "Tekke Kapısı" olarak adlandırılan diğer avlu girişi üzerindeki kitabesine göre daha önce var olan ve yıkılmaya yüz tutmuş mescidin yerine H.1134 / M.1721-22 tarihinde, *Tersane Emini Hacı Ahmed Ağa* tarafından cami yaptırılmıştır⁴. H.1139 / M.1727 tarihli bir vakfiyede kütüphane odasına Şami Mehmed Efendi marifetiyle elli kitap koyulduğu⁵ belirtildiğine göre kütüphane bu tarihten önce mevcuttur. Kütüphane de külliye'nin bir parçası olduğuna göre kütüphanenin de H.1134 / M.1721-22 tarihinde yapıldığını kabul etmek mümkün görünmektedir.

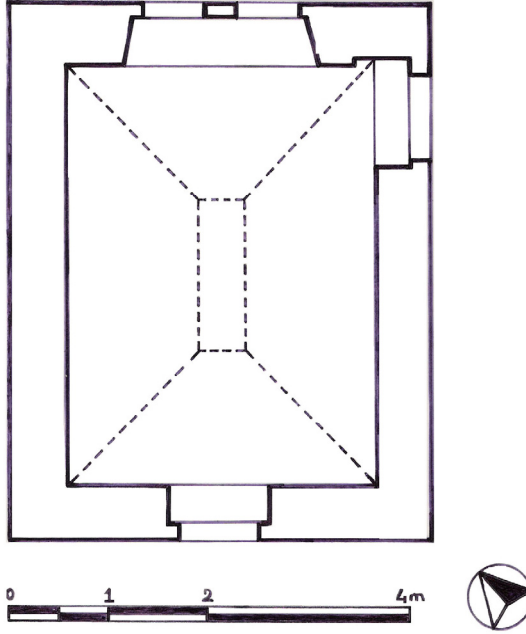
Mirzazade Mehmet Efendi Kütüphanesi

Sultantepe'de, Hacce Hasna Hatun Mahallesi'nde, Servilik Caddesi ile Kirişçi Sokağı'nın kavşağındadır. Mirzazade Şeyhülislam Mehmet Efendi Camisi'nin güneyinde yer alan kütüphane, günümüzde büyük ölçüde yıkılmış durumdadır.

⁴ Bkz. B. Ünsal, *a.g.m.*, s.102; İ.Aydın Yüksel, *a.g.m.*, s.136-137; Ö. Soysal, *Türk Kütüphaneciliği*, C.IV, Ankara 1999, s.402-404; M.N. Haskan, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, C.2, Üsküdar Belediyesi 2001, s.945. Ayrıca iki tezde yapıların tanıtımı vardır. Bkz. A. Şahin, *a.g.t.*, s.85; A.Yetişkin Kubilay, *a.g.t.*, katalog no:7; *VGM. Abide ve Yapı İşleri Dairesi İstanbul-Üsküdar Ahmedîye Külliyesi*, Dosya No.34.13.01/1.

⁵ Bkz. İ.E. Erünsal, *Türk Kütüphaneleri Tarihi II, Kuruluştan Tanzimat'a Kadar Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri*, Ankara 1991, s.82-83; İ.E. Erünsal, *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri*, Ankara 2008, s.204; T. Çavdar, "Osmanlı Döneminde Üsküdar'da Kurulmuş Kütüphaneler", *V. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu 1-5 Kasım 2007 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2007, s.81.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki rölövesinden yapının dikdörtgen planlı, dar kenarı üzerinde girişinin yer aldığı ve üstünün aynalı manastır tonozuyla örtülü olduğu anlaşılmaktadır⁶ (Şek.3).

Şek.3- Mirzazade Mehmet Efendi Kütüphanesi Planı (VGM.'nden)

Bugün yapının sadece iki duvarı ayakta. Küçük boyutlu bir yapı olan kütüphanenin duvarları moloz taş ve tuğla ile örülmüştür (Res.13). Giriş cephesi ortasında yer alan açıklık basık kemerlidir. Kemer ve söveleri kesme taştandır (Res.14).

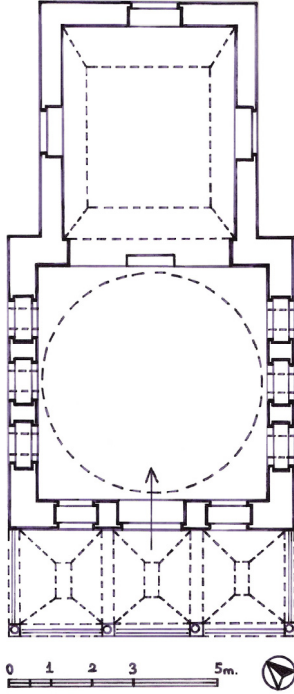
Kütüphanenin kitabesi yoktur. Camide harimin batı duvarı üzerinde asılı bulunan ve saray hocalarından Ahmet Rakım Efendi tarafından H.1317 / M.1899-1900 tarihinde yeniden yazıldığı anlaşılan manzumeye göre cami, *Şeyhülislam Mirzazade Mehmet Efendi* tarafından H.1143 / M.1730-31 tarihinde yaptırılmıştır⁷. Kütüphane de aynı tarihte inşa edilmiş olmalıdır.

⁶ VGM Abide ve Yapı İşleri Dairesi, *İstanbul-Üsküdar Sait Efendi Camii ve Kütüphanesi*, Dosya No.34.13.01/23; Restorasyon tasarısı için bkz. B. Ünal, *a.g.m.*, s.120.

⁷ Bkz. İ.H. Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi*, C.II, İstanbul 1977, s.403; M.B. Tanman, "Mirzazade Camii ve Kütüphanesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C.5, İstanbul 1994, s.475; M.N. Haskan, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, C.1, Üsküdar Belediyesi 2001, s.273-278; M.N. Haskan, *a.g.e.*, C.2, s.947-948; N. Bayraktar, "Üsküdar Kütüphaneleri",

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi

Selami Ali Efendi Caddesi'ndedir. Bitişindeki sıbyan mektebi ile birlikte inşa edilmiştir. Mektep, zamanla genişletme çalışmaları sırasında yıkılıp yerine yeni bir bina yapılmıştır⁸. Burası günümüzde Hacı Selim Ağa İlkokulu adıyla kullanılmaktadır. Kütüphane de günümüzde işlevini sürdüren ender yapılardandır. Kütüphane, bir avlu içinde yer almaktadır (Res.15). Avluda meşruta binası, bir çeşme, ve bani ile ailesine ait buraya sonradan nakledilmiş küçük bir hazire bulunmaktadır.

Şek.4- Hacı Selim Ağa Kütüphanesi Planı (B.Ünsal'dan işlenerek).

Kütüphane, kare planlı bir okuma salonu, büyük bir kemerle buraya açılan dikdörtgen planlı bir kitap deposu ve okuma salonu önünde yer alan üç birimli bir revaktan meydana gelmektedir (Şek.4). Revakı çevreleyen ahşaptan geniş bir saçak bulunmaktadır. Duvarları sıvalı ve boyalı olduğundan yapının inşa malzemesi görülememektedir. Kitap deposunun üç cephesi üzerinde dikdörtgen şekilli birer pencere vardır. Okuma salonunun kuzey ve güney cephesi üzerinde altlı üstlü olarak yerleştirilmiş üçer pencere görülmektedir. Üst sıradaki pencereler yuvarlak kemerlidir ve ortadaki pencere yanlardakine göre daha yüksek tutulmuştur. Alt sıra pencereleri dikdörtgen şekillidir (Res.16). Batı cephesi üzerinde ortada yuvarlak kemerli giriş açıklığı iki yanda dikdörtgen şekilli birer pencere yer almaktadır (Res.17). Demir parmaklıklara sahip alt sıra pencerelerinin çerçeveleri mermerden yapılmıştır. Batı cephesi önünde yer alan revakın zemini avlu zemininden yükseltilmiştir. İki basamakla ulaşılan revak birimleri, dört mermer sütun üzerine oturan yuvarlak kemerlerle birbirinden ayrılmıştır. Birimlerin üstü birer aynalı manastır tonozuyla

Vakıflar Dergisi, S.XVI, Ankara 1982, s.46; A. Şahin, *a.g.t.*, s.125; A. Yetişkin Kubilay, *a.g.t.*, katalog no:8; İ.E. Erünsal, *Türk Kütüphaneleri...*, s.83; İ.E. Erünsal, *Osmanlı Vakıf...*, s. 227; Ö. Soysal, *a.g.e.*, s.458; T. Çavdar, *a.g.m.*, s.81.

⁸ Bkz. İ.H. Konyalı, *a.g.e.*, s.404-405; M.N. Haskan, *a.g.e.*, C.2, s.949; N. Bayraktar, *a.g.m.*, s.47; S.H. Karahasanoğlu, "Hacı Selim Ağa ve Kütüphanesi", *Tarih ve Toplum*, C.18, S.107, İstanbul-Kasım 1992, s.61; H. Koç, "Hacı Selim Ağa Kütüphanesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C.3, İstanbul 1994, s.478; S. Aypar-Ü. Yıldırım, "Bir Geziden Notlar-İstanbul, Tekirdağ, Edirne Kütüphaneleri", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, C.XVII, S.1, Ankara 1968, s.50; N. Malkoç Öztürkmen, *İstanbul ve Ankara Kütüphaneleri*, Ankara 1957, s.94.

örtülüdür (Res.18).

Giriş açıklığının yuvarlak kemeri iki renkli mermerden yapılmıştır (Res.19). Kare planlı okuma salonunun üstü, pandantif geçişli bir kubbeyle örtülüdür. Pencere düzeni ve formları içte de aynıdır (Res.20). Kitap deposu, okuma salonuna büyük bir yuvarlak kemerle açılmaktadır (Res.21). Kemerin içi demir parmaklıklarla kapatılmıştır. Kitap deposuna bir basamaklı merdiven ile ulaşılmaktadır. Kitap deposunun zemini okuma salona göre yüksek tutulmuştur. Kitap deposunun üstü, aynası büyük tutulmuş bir manastır tonozuyla örtülüdür.

Kütüphanenin yuvarlak kemerli giriş açıklığının üstünde yer alan yan yana üç kartuştan oluşan tek satırlık kitabe sülüsle yazılmıştır⁹ (Res.19).

Kitabe metni şöyledir:

قال الله تبارك و تعالی
فیها كتب قیمه
صدق الله العظیم كتبه عثمان

Kitabenin Latin harfleriyle transkripsiyonu şu şekildedir:

K'al-Allah tebareke ve te'âla

Fihâ kütübün kayyime¹⁰

Sadak-Allahu'ul-azim Ketebehû Osman

Bu kitabeyi Hattat Osman yazmıştır.

Kütüphanenin avlu girişi üstündeki mermer inşa kitabesi, yan yana üçer kartuştan oluşan beş satırdan meydana gelmektedir. Kitabe ta'likle yazılmıştır (Res.22).

Kitabe metni şöyledir:

۱- جناب عمده ارکان دولت مضخر الاشباه
ستوده منبع لطف و مروت ذات عالیجاه
امین مطبح شاهنشهی حاجی سلیم آغا
۲- که اوصاف جمیلی ناسه اولمش زیور افواه
فنای دولت پا در رکاب دهری درک ایدوب
تدارک ایتدی عزم منزل عقبایه زاد راه

⁹ Kitabelerin yazımı ve okunuşu konusunda katkılarından dolayı Adnan Menderes Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yrd. Doç. Dr. Ramazan Bardakçı'ya teşekkür ederim.

¹⁰ *Anlamı:* "O sahifelerde doğru değerli kitaplar vardır". Kur'an, Beyyine Suresi (98), 3. âyet. Bkz. S. Ateş, *Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, C.VI, İstanbul 1988, s.3100.

- ۲- ایدوب علم شریفه عزت و اربابنه اکرام
مکمل بر کتبخانه بنا ایتدی لوجه الله
صغار امته مکتب کبارینه کتبخانه
- ۴- بناسنه موفق اولدی اول صاحب دل آکاه
ایدوب هر حرف اوراق کتابنجه ثواب احسان
دو عالمده مرادک ویره حق بر صورت دلخواه
- ۵- دعاگونه دیدی اتمامک تاریخی توفیق
زهی دارالکتب اجرین مکمل ایلیه الله ۱۱۹۶
کتبه الفقیر محمد اسعد الیساری غفر زنوبه

Kitabenin Latin harfleriyle transkripsiyonu şu şekildedir:

- 1- Cenâb-ı umde-i erkân-ı devlet mefhar-ül-eşbâh
Sütûde menba'i lûtf u mürüvvet-i zât-ı âlî-câh
Emîn-i matbah-ı Şâhen-şehî Hacı Selim Ağa
- 2- Ki evsâf-ı cemîli nâsa olmuş zîver-i efvah
Fenâ-yı devlet-i pâ-der-rikâb-ı dehri derk idüb
Tedarük itdi azm-i menzil-i ukbâya zâd-ı râh
- 3- İdüb ilm-i şerîfe izzet ü erbâbına ikrâm
Mükemmel bir kütüb-hâne binâ itdi li-vechi'llâh
Şigar-ı ümmete mekteb kibârına kütüb-hâne
- 4- Binâsına muvaffak oldu ol sâhib-dil-âgâh
İdüb her harf-i evrâk-ı kitabınca sevâb ihsân
Dü âlemde murâdın vire Hakk ber-sûret-i dil-hâh
- 5- Duâ-güne didi itmâmının târihîni Tevfîk
Zihî dâr-ül-kütüb ecrin mükemmel eyleye Allah 1196
Ketebehu el-fâkir Mehmed Es'ad-ül-Yesarî gaffar zünûbehu

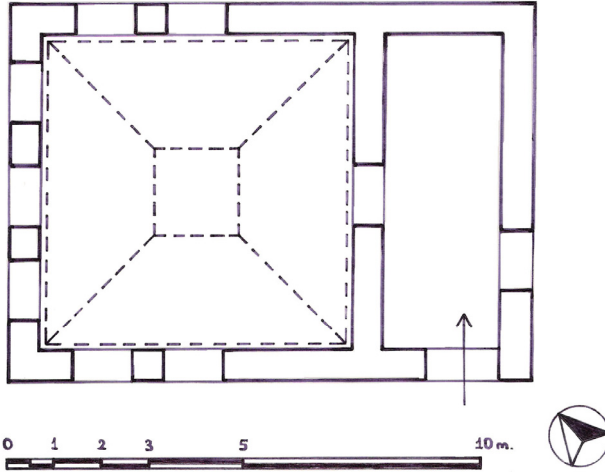
Şair Tevfik Efendi'nin kaleme aldığı ve Yesari Mehmed Esad Efendi'nin hattı ile yazılmış olan kitabesine göre kütüphane ve sıbyan mektebi H. 1196 / M.1781-1782

tarhinde *Matbah Emını Hacı Selım Ağa* tarafından inşa ettirilmiřtir¹¹. Kitabede tarih hem ebcedle hem de rakamla verilmiştir. Ebced hesabıyla da H.1196 tarihi çıkmaktadır. Ayrıca Selım Ağa'nın H. Muharrem 1197 / M. Aralık 1782 tarihli bir de vakfiyesi bulunmaktadır. Vakfiyesinden kütüphanede öğretimin ön planda tutulduğu, tayin edilecek üç hafız-ı kütübden ikisinin bu görevlerinin yanı sıra kütüphanede müderrislik yapmalarının şart koşulduğu öğrenilmektedir¹².

Pertev Paşa Kütüphanesi

Çiçekçi'de Tıbbiye Caddesi, Cami Sokak'ta Selimiye Tekkesi ve Camisi'nin avlusunda yer almaktadır¹³. Günümüzde cami görevlisinin lojmanı olarak kullanılmaktadır.

Kütüphane, kare planlı bir mekan ve önündeki dikdörtgen planlı geçiş mekanından meydana gelmektedir (şek.5). Zeminden yükseltilmiş bir platform üzerine inşa edilmiş olan kütüphanenin duvarları boyalı ve sıvalı olduğundan inşa malzemesi görülememektedir. Yapının üstü, dıştan iki yöne eğimli, üstü kiremit kaplı beşik bir çatıyla örtülmüştür (Res.23).

şek.5- Pertev Paşa Kütüphanesi Planı (A.şahin'den işlenerek).

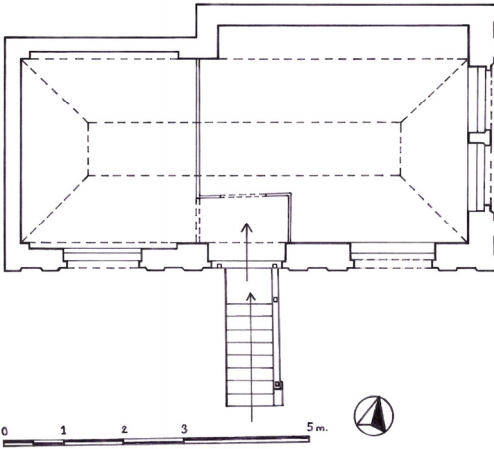
¹¹ Kitabede metni ve bani hakkında bilgi için bkz. İ.H.Konyalı, *a.g.e.*, s.404-407; N. Bayraktar, *a.g.m.*, s.47-48; M.N. Haskan, *a.g.e.*, C.2, s.949-951, S.H. Karahasanoğlu, *a.g.m.*, s.59-62; Ö. Soysal, *Türk Kütüphaneciliği*, C.V, Ankara 1999, s.278.

¹² Bkz. İ.E. Erünsal, *a.g.e.*, s.110; İ.E. Erünsal, *Osmanlı Vakıf...*, s.250.

¹³ Bkz. M.B. Tanman, "Selimiye Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C.6, İstanbul 1994, s.516.

Kütüphanenin kuzey ve güney cepheleri üzerinde ikişer, batı cephesinde üç, doğu cephesinde ise bir adet dikdörtgen şekilli pencere vardır. Batı duvarının güney kesimindeki pencere günümüzde örülerek kapatılmıştır (Res.24). Pencereler demir parmaklıklara sahiptir. Güney cephesinin doğu kesimindeki dikdörtgen şekilli açıklık ile kütüphanenin ön mekanına girilmektedir. Üstü düz tavanla örtülü bu mekanın batı duvarı üstündeki bir açıklıkla okuma salonuna ulaşılmaktadır. Üstü aynalı manastır tonozuyla örtülü kütüphanenin lojman olarak kullanılması nedeniyle içi perde duvarlarla bölümlere ayrılmış ve bir asma kat oluşturulmuştur.

Yapının günümüze ulaşan bir kitabesi yoktur. H.1252 / M:1836-1837 tarihli vakfiyesine göre Dahiliye Nazırı Mehmet Sait Pertev Paşa'nın, III. Selim tarafından inşa ettirilmiş olan Selimiye Tekkesi'nin etrafına, derviş hücreleri, yemekhane, kütüphane yaptırdığı öğrenilmektedir. Bu dergâh, 13 Şaban 1251 / 4 Aralık 1835'te, II. Mahmud'un da katıldığı bir törenle açılmıştır¹⁴. Vakfiyeden zengin bir koleksiyona sahip kütüphanede, oldukça yüksek maaşla iki hafız-ı kütübün görevlendirildiği de anlaşılmaktadır¹⁵.

Şek.6- Aziz Mahmut Hüdayi Külliyesi (Lütfi Bey) Kütüphanesi Planı (H.S. Ünal).

Sonuç olarak kütüphanenin Mehmet Sait Pertev Paşa tarafından inşa ettirildiği ve 13 Şaban 1251 / 4 Aralık 1835 tarihinde hizmete açıldığını söylemek mümkündür.

Aziz Mahmut Hüdayi Külliyesi (Lütfi Bey) Kütüphanesi

Doğancılar'da, Ahmet Çelebi Mahallesi'nde Hüdayi Mahmut ve Aziz Efendi Mektebi sokaklarının bulunduğu arsada Aziz Mahmut Hüdayi Külliyesi'nin içinde yer almaktadır. Cami-tevhidhanenin karşısında bulunan kütüphanenin batı kesimi bani ve ailesi için türbe olarak planlanmıştır¹⁶. Yapı günümüzde,

¹⁴ Bkz. Ö.Soyal, *Türk Kütüphaneciliği*, C.II, Ankara 1998, s.317; Ö.Soyal, *Türk Kütüphaneciliği*, C.VI, Ankara 1999, s.71; İ.E.Erünsal, *a.g.e.*, s.127; Ş. Turan, "Pertev Paşa", *İslam Ansiklopedisi*, C.9, İstanbul 1964, s.556; N. Bayraktar, *a.g.m.*, s.54; M.N. Haskan, *a.g.e.*, C.2, s.948; A. Şahin, *a.g.t.*, s.286.

¹⁵ Bkz. Ö.Soyal, *a.g.e.*, C.II, ay.s.; İ.E.Erünsal, *a.g.e.*, ay.s.; İ.E. Erünsal, *Osmanlı Vakıf...*, s.283.

¹⁶ M.B. Tanman, "Aziz Mahmud Hüdayi Külliyesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul 1993, s.507; İ.H. Konyalı, *a.g.e.*, s.403.

Aziz Mahmud Hüdai Vakfı Kurban ve Bağış Kabul Yeri olarak kullanılmaktadır.

Sarımsı renkli taşlarla inşa edilmiş olan dikdörtgen planlı kütüphanenin güney duvarının türbe olarak ayrılan batı kesimi girintilidir (Şek.6). Üstü aynalı manastır tonozuyla örtülü yapı, zeminden yükseltilmiş bir platform üzerine inşa edilmiştir. Tonoz dıştan kurşunla kaplıdır. Kuzey ve batı cepheleri sağır olan yapının güney ve doğu cepheleri üzerinde yuvarlak kemerli ikişer pencere yer almaktadır (Res.25). Doğu cephesi üzerindeki pencereler yuvarlak kemerli bir çerçeve içine alınmıştır. Pencere aralarında ve köşelerde, ikişer adet, iyon başlıklı yivli pilastrlar bulunmaktadır. Başlıkların üst kısmında silmelere yer verilmiştir. Silmelerin üst kesiminde pilastrlar daha kısa tutulmuş ve ortalarına birer kabartma rozet işlenmiştir. Pilastrlar arasında kalan üç kartuş içinde yapının kitabesi vardır (Res.26). Yuvarlak kemerli giriş açıklığı güney cephesinin ortasındadır. Yüksekçe bir platform üzerine inşa edilmiş olduğundan giriş dokuz basamaklı bir merdivenle ulaşılmaktadır (Res.26).

Dikdörtgen planlı kütüphanenin üstü aynalı manastır tonozuyla örtülüdür (Res.27). Tonoz ve iç duvarlar, çeşitli panolar oluşturularak kalemişi süslemelerle bezenmiştir¹⁷ (Res.28). Süslemeler bitkisel motiflere sahiptir. Duvarlar üzerindeki açıklıklar içte de aynı forma sahiptir. Yapının ahşap doğramalı camekanlarla ayrılmış batı kesimi bani ve ailesine ait bir türbe olarak düzenlenmiştir (Res.29).

Giriş cephesinin üst kesimindeki üç kartuş halindeki kitabe ta'likle yazılmıştır (Res.30). S. Dayıoğlu, yapının doğu cephesinin üst kesiminde iki pano içinde de kitabe bulunduğunu belirtmektedir¹⁸.

Kitabe metni şöyledir:

مقام قرب محموده چون اولدی تربی انشا طراز معنویدر (آ)کا فیض رحمت رحمان
اویاتدقجه آلهی نجل پاکن حاندانیله معمر ایله دولتله بحق سوره فرقان
دعا ایله دیدم تاریخ تامن حقیا بنده نعیم خلدی مسکن ایلیه لطفی بکه سبحان
فی ۲۷ محرم سنه ۱۲۱۷
برهان الدین یحیی

¹⁷ Kalemişi süslemeleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. C. Nemlioğlu, “Aziz Mahmud Hüdâyî Külliyesi”, III. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu (Aziz Mahmud Hüdâyi) 20-22 Mayıs 2005 Bildiriler, C.II, İstanbul 2005, s.404-406.

¹⁸ S. Dayıoğlu, doğu cephede sözünü ettiği iki kitabe panosunun yazıtını şu şekilde vermektedir: “Hüda birdir bu mir’at gûna-gûn ta’yidir bûy-ı sır-ı arif ol ibret ile kıl âlemi seyran” “Musahib Lütfi Bey mülk-i fenâyi terk edüb gitdi bekaya yâ ilâhi cay olsun ravza-ı Rıdvân”. S. Dayıoğlu, “Aziz Mahmud Hüdâyî Külliyesi”, III. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu (Aziz Mahmud Hüdâyi) 20-22 Mayıs 2005 Bildiriler, C.II, İstanbul 2005, s.389.

Üsküdar'da Kütüphane Mimarisi

Kitabenin Latin harfleriyle transkripsiyonu şu şekildedir:

Makam-ı kurb-i Mahmud'a çün oldu türbe-i inşa tırâz-ı ma'nevidir (a)na¹⁹
feyz-i rahmet-i Rahman

O yatdıkça ilâhi necl-i pâkin hânedanıyla mu'ammer eyle devletle bihakk-ı
sûre-i Furkan

Dua ile didim tarih-i tammin Hakkıyâ ben²⁰ de na'im-i huldi mesken eyleye
Lütfi Bey'e Sübhân

Fi 27 Muharrem sene 1317

Burhaneddin Yahya

Kitabeye göre kütüphane, Sultan II. Abdülhamit'in ağalarından *Lütfi Bey*
tarafından *H.27 Muharrem 1317 / M.6 Haziran 1889* tarihinde inşa ettirilmiştir²¹.

Karşılaştırma ve Değerlendirme

Üsküdar'da mevcut beş kütüphanenin 18-19. yüzyıllarda inşa edildiği görülmektedir. Özellikle 18. yüzyıl, kütüphane yapımı ve mimarisi açısından çeşitlilik sunmaktadır. Bunda, batıya açılışın etkisi bir gerçektir. Bu dönemde, toplumdaki ilgi alanlarının çeşitlenmesiyle buna yönelik yapıların inşa edildiği bilinmektedir. Birer vakıf kuruluşu olan kütüphaneler, bir yapıya bitişik olarak, bir külliye avlusunda ve bağımsız olarak inşa edilebildikleri gibi özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda, etrafındaki meşruta yapıları, çeşme, banî ve ailesine ait küçük bir hazirenin bir araya gelmesiyle oluşturulmuş kütüphane merkezli küçük külliye şeklinde de inşa edilmişlerdir. Üsküdar'da inşa edilmiş olan beş kütüphaneden *Ahmediye Kütüphanesi* bir yapıya bitişik olarak, diğerleri ise herhangi bir yapıyla organik bağı olmaksızın bağımsız olarak inşa edilmiştir. Bunlardan *Hacı Selim Ağa Kütüphanesi* sözünü ettiğimiz, kütüphane merkezli küçük bir külliye niteliğindedir. *Mirzazade Mehmet Efendi*, *Pertev Paşa* ve *Aziz Mahmut Hüdayi (Lütfi Bey) Kütüphanesi*²² ise bir külliye avlusunda bağımsız olarak inşa edilmişlerdir²³.

¹⁹ Kelimede elif harfi düşmüştür.

²⁰ Kelimede "b" harfinin noktası düşmüştür.

²¹ M.B. Tanman, *a.g.m.*, s.507; İ.H. Konyalı, *a.g.e.*, s.403; Ö. Soysal, *a.g.e.*, C.VI, s.213; A. Şahin, *a.g.t.*, s.324; A. Yetişkin Kubilay, *a.g.t.*, katalog no:25. M.N. Haskan kütüphanenin türbe içinde, 1915 tarihinde kurulduğunu kaynak vermeksizin belirtmektedir. Bkz. M.N. Haskan, *a.g.e.*, C.2, s.945.

²² İ.E. Erünsal, *Osmanlı Vakıf...*, s.299-300.

²³ Selda Sert adlı araştırmacı Üsküdar Kütüphaneleri içinde müstakil binaya sahip tek yapı olarak Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'ni zikretmekteyse de burada tanıttığımız dört kütüphanenin müstakil binaya sahip oldukları açıktır. Bkz. S. Sert, "XVIII. Yüzyıldan Bir Kebikeç: Hacı Selim Ağa Kütüphanesi", *V. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu 1-5 Kasım 2007 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2007, s.86.

Kare planlı okuma salonu ve önündeki üç birimli revaktan meydana gelen *Ahmediye Kütüphanesi*'ne benzer plana sahip örnekler arasında, *İstanbul Köprülü Kütüphanesi (1661)*²⁴, *İstanbul Amcazade Hüseyin Paşa Kütüphanesi (1755)*²⁵, *Akhisar Zeynelzade Hacı Ali Efendi Kütüphanesi (1797-98)*²⁶ ve *Tire Necip Paşa Kütüphanesi (1826-28)*²⁷ sayılabilir.

Dikdörtgen planlı tek mekana sahip *Mirzazade Mehmet Efendi Kütüphanesi* ve *Aziz Mahmut Hüdayi (Lütfi Bey) Kütüphanesi*'nde mekan hem okuma salonu hem de kitap deposu olarak kullanılmıştır. *Aziz Mahmut Hüdayi (Lütfi Bey) Kütüphanesi*'nde kütüphanenin batı kesimi bani ve ailesine ait bir türbe olarak düzenlenmesi açısından farklıdır. Dikdörtgen planlı ve üstü aynalı manastır tonozuyla örtülü kütüphanelere örnek olarak *Trabzon-Of- Hacı Ahmed Ziyaeddin Efendi Kütüphanesi (1867-68)*²⁸, *İstanbul Cabirzade Kütüphanesi*²⁹ verilebilir.

*Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi (1826)*³⁰, *İzmir Salepçioğlu Ahmet Efendi Kütüphanesi (1883-84)*³¹ kare planlı bir okuma salonu ve buna bitişik bir ön mekana sahip olan *Pertev Paşa Kütüphanesi*'ne benzer örneklerdir. Ancak bu kütüphaneler bir yapıya bitişik olarak inşa edilmişlerdir.

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'nde değişik bir plan şeması uygulanmıştır. Önündeki üç birimli revakı, okuma salonu ve buraya açılan kitap deposuyla iki mekanlı bir kütüphane örneğidir. *İstanbul Halet Efendi Kütüphanesi (1818)*³²nde okuma salonu ve kitap deposu dikdörtgen planlı olup birer aynalı manastır tonozla örtülmüştür. *Kastamonu Ahmet Hicabi Efendi Kütüphanesi (19.yüzyılın 2.yarısı)*³³ ise kare planlı bir okuma salonu ve buraya açılan dikdörtgen planlı kitap deposuyla *Hacı Selim Ağa Kütüphanesi*'ne benzemektedir. Genellikle tek mekândan ibaret olan kütüphanelerde, mekân, hem okuma salonu hem de kitap deposu olarak tasarlanmış ve kullanılmıştır. Türk kütüphane mimarisinde birbirine bitişik iki mekanlı bağımsız kütüphanelerin XVIII. yüzyılda daha yoğun olmak üzere XVIII. ve XIX. yüzyıllarda inşa edildikleri görülmektedir. Bu örneklerde öndeki büyük mekân okuma salonu, arkadaki daha küçük mekân kitap deposudur.

Kütüphaneler genellikle hava akımının sağlanması ve nemin kitaplara zarar vermesini engellemek amacıyla ya bir platform üzerine, ya tonozlu bir geçit üzerine, ya

²⁴ Plan için bkz. B. Ünsal, *a.g.m.*, s.113, plan 1.

²⁵ Plan için bkz. B. Ünsal, *a.g.m.*, s.121, plan 14.

²⁶ Plan için bkz. H. S. Çetinkaya, *a.g.t.*, şek.84; H. S. Ünalın, *a.g.e.*, s.281 (şek.64).

²⁷ Plan için bkz. H. S. Çetinkaya, *a.g.t.*, şek.87; H. S. Ünalın, *a.g.e.*, s.301 (şek.67).

²⁸ Plan için bkz. H. S. Çetinkaya, *a.g.t.*, şek.102; H. S. Ünalın, *a.g.e.*, s.378 (şek.82).

²⁹ Plan için bkz. A. Şahin, *a.g.t.*, s.350.

³⁰ Plan için bkz. H. S. Çetinkaya, *a.g.t.*, şek.63; H. S. Ünalın, *a.g.e.*, s.193 (şek.45).

³¹ Plan için bkz. H. S. Çetinkaya, *a.g.t.*, şek.69; H. S. Ünalın, *a.g.e.*, s.218 (şek.51).

³² Plan için bkz. A. Şahin, *a.g.t.*, s.266.

³³ Plan için bkz. H. S. Çetinkaya, *a.g.t.*, şek.104; H. S. Ünalın, *a.g.e.*, s.386 (şek.84).

Üsküdar'da Kütüphane Mimarisi

bir bodrum katı üzerine ya da zeminleri yerden yükseltilerek inşa edilmişlerdir. *Ahmediye Kütüphanesi*, tonozlu bir alt kat üzerine, *Pertev Paşa Kütüphanesi* ile *Aziz Mahmut Hüdayi (Lütfi Bey) Kütüphanesi* bir platform üzerine inşa edilmişlerdir. *Hacı Selim Ağa Kütüphanesi*'nde ise revak ve okuma salonu zemini avludan iki basamakla, kitap deposu zemini ise okuma salonu zemininden yine bir basamakla yükseltilerek yapılmıştır. Büyük kısmı yıkılmış olan *Mirzazade Mehmet Efendi Kütüphanesi*'nin de zemini yükseltilmiş olmalıdır.

Üsküdar'da inşa edilmiş kütüphanelerden sadece *Ahmediye Kütüphanesi*'nde dolap nişlerine yer verilmiştir. Diğer yapılarda muhtemelen sağır tutulmuş duvarlar önünde kitap dolapları bulunmaktaydı ve dolayısıyla kitapların güneş ışınlarından korunması amacıyla bazı cepheler sağır bırakılmıştı. *Ahmediye Kütüphanesi*, içinde bir ocağa sahip tek örnektir. Genellikle kütüphanelerde yangın tehlikesine karşı ocak tercih edilmemiştir. Burada muhtemelen kütüphane görevlisinin akşamları ikamet ettiği düşünülebilir. *Keban Yusuf Ziya Paşa Kütüphanesi (1797-98)*³⁴ de içinde ocak bulunan ender örneklerdendir.

Kütüphanelerde aydınlatma genişliği ile sağlandığından mümkün olduğunca geniş ve büyük pencerelere sahip oldukları görülmektedir. Yangın ve hırsızlık tehlikesine karşı pencerelerin demir parmaklıkları vardır.

Ahmediye Kütüphanesi bir yapıya bitişik diğer dört kütüphane ise bağımsız olarak inşa edilmiştir. *Hacı Selim Ağa Kütüphanesi* okuma salonu ve kitap deposu olmak üzere iki mekana sahip bir yapıdır. Diğer dört kütüphanede okuma salonu ve kitap deposu tek mekanda toplanmıştır. *Aziz Mahmut Hüdayi (Lütfi Bey) Kütüphanesi*'nin batı kesimi türbe olarak düzenlenmiştir. *Mirzazade Mehmet Efendi Kütüphanesi* günümüzde mevcut değildir, sadece duvar kalıntıları vardır. Üsküdar kütüphaneleri içinde günümüzde de kütüphane işlevini sürdüren tek yapı, *Hacı Selim Ağa Kütüphanesi*'dir.

Üsküdar kütüphanelerinin de diğer kütüphaneler gibi devlet yönetiminde ileri gelen kişiler olan sadrazam, darüssaade ağası, şeyhülislam, matbah emini, tersane emini gibi kişiler tarafından inşa ettirildikleri görülmektedir.

Sonuç olarak tüm bu özellikleriyle Üsküdar kütüphaneleri, kütüphane mimarisinin karakteristik özelliklerini taşımalarının yanı sıra inşa edildikleri dönemin mimari özelliklerini de yansıtmaları bakımından önemli ve korunması gereken örneklerdir.

³⁴ Plan ve bilgi için bkz. H. S. Çetinkaya, *a.g.t.*, s.434-443; H. S. Ünalın, *a.g.e.*, s.367-375.

Res.1- Ahmediye Kütüphanesi, kuzeydoğudan görünüş.

Res.2- Ahmediye Kütüphanesi, kuzeybatıdan görünüş.

Üsküdar'da Kütüphane Mimarisi

Res.3- Ahmediye Kütüphanesi, avludan görünüş.

Res.4- Ahmediye Kütüphanesi, medrese odalarına bitişik olan güney cephesi.

Res.5- Ahmediye Kütüphanesi, revak kemerleri ortasında yer alan gülbezek.

Res.6- Ahmediye Kütüphanesi, girişi ve giriş söveleri üstündeki süslemeler.

Üsküdar'da Kütüphane Mimarisi

Res.7- Ahmediyeh Kütüphanesi, kubbe.

Res.8- Ahmediyeh Kütüphanesi, kuzey duvarı.

Res.9- Ahmediye Kütüphanesi, batı duvarı ve ocak nişi.

Res.10- Ahmediye Kütüphanesi, ocak önündeki mermer bölüm.

Üsküdar'da Kütüphane Mimarisi

Res.11- Ahmediyeh Kütüphanesi, güney duvarı.

Res.12- Ahmediyeh Kütüphanesi, güneydeki koridorun tonozu ve tuvaletin girişi.

Res.13- Mirzazade Mehmet Efendi Kütüphanesi, günümüze gelebilen duvarı.

Res.14- Mirzazade Mehmet Efendi Kütüphanesi, giriş cephesi.

Üsküdar'da Kütüphane Mimarisi

Res.15- Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, avlu giriş cephesi.

Res.16- Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, güney cephesi.

Res.17- Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, batı cephesi önündeki revak.

Res.18- Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, revakı.

Üsküdar'da Kütüphane Mimarisi

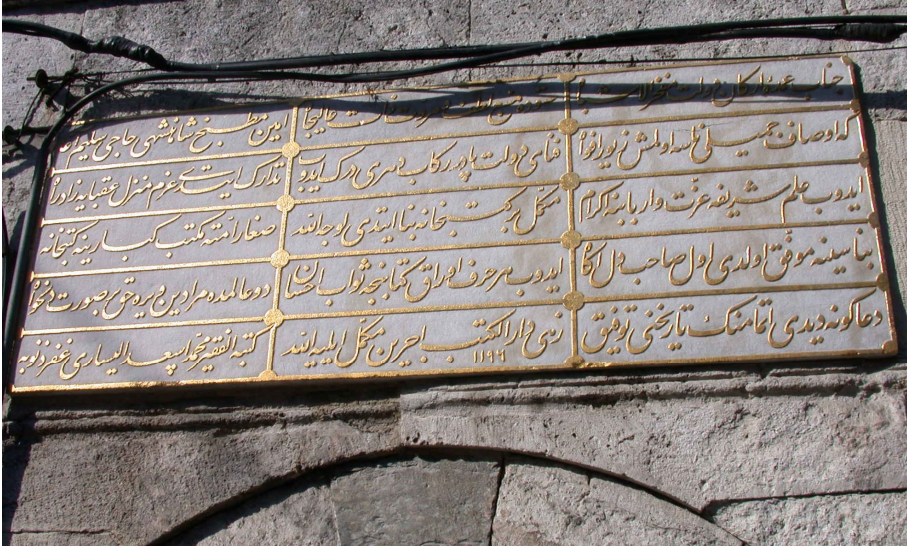
Res.19- Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, girişi.

Res.20- Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, güney duvarı.

Res.21- Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, kitap deposunun okuma salonuna açılan kemeri.

Res.22- Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, avlu girişi üstündeki kitabe.

Üsküdar'da Kütüphane Mimarisi

Res.23- Pertev Paşa Kütüphanesi, kuzeybatıdan görünüş.

Res.24- Pertev Paşa Kütüphanesi, batı cephesi.

Res.25- Aziz Mahmut Hüdai Külliyesi (Lütfi Bey) Kütüphanesi, doğu cephesi.

Res.26- Aziz Mahmut Hüdai Külliyesi (Lütfi Bey) Kütüphanesi, güney cephesi.

Üsküdar'da Kütüphane Mimarisi

Res.27- Aziz Mahmut Hüdai Külliyesi (Lütfi Bey) Kütüphanesi, aynalı manastır tonozu.

Res.28- Aziz Mahmut Hüdai Külliyesi (Lütfi Bey) Kütüphanesi, kuzey duvarı.

Res.29- Aziz Mahmut Hüdayi Külliyesi (Lütfi Bey) Kütüphanesi, camekanla ayrılmış batı kesimi.

Res.30- Aziz Mahmut Hüdayi Külliyesi (Lütfi Bey) Kütüphanesi, güney cephesi üstündeki üç ayrı kartuşta yer alan kitabe levhaları.